

VERBETERING VAN STUDIEMETHODEN IN HET TERTIAIR ONDERWIJS

B.H.A.M. VAN HOUT - WOLTERS

Centrum voor Didaktiek en Onderzoek van Onderwijs,
TH Twente

Tijdens de bijeenkomst over het onderwerp 'verbetering van studiemethoden' werd een inleiding gehouden door B. van Hout - Wolters (CDO, TH Twente). Vervolgens gaf J. van Berkum (afdeling Scheikunde, TH Delft) een kort overzicht van de ervaringen van zijn afdeling op dit gebied. Om zondig aanvullingen te geven op beide inleidingen en vragen te beantwoorden waren ook aanwezig D. Hermans en L. Wolters (IOWO, KU Nijmegen), die deel uitmaakten van het produktieteam van de film 'Neeltje-Jacoba' (4) en R. Voorma van de HTS/SLP Hengelo, waar ervaringen zijn opgedaan met de cursus Studievaardigheid van de TH Twente. A. Hauber-Vellekoop (OD, TH Delft) leidde de discussiebijeenkomst.

1. Korte weergave van de inleiding van B. van Hout - Wolters

De inleiding was als volgt opgebouwd:

- a. Waarom aandacht aan studiemethoden in het tertiair onderwijs?
  - b. Welke typen studiemethoden kan men onderscheiden en op welke manier kan er in het onderwijs aandacht aan worden besteed?
  - c. Inhoud en opzet van de Twentse cursus Studievaardigheid.
  - d. Recente ontwikkelingen aan de HTS/SLP te Hengelo en de TH Twente.
- In de eerste twee delen van de inleiding werd een samenvatting gegeven van de bijdrage aan het eerste kongresboek (3) met enige aanvulling

en toelichting. Hierop zal niet verder worden ingegaan. Hieronder volgt een korte weergave van de delen c en d van de inleiding.

Aan de TH Twente werd de afgelopen jaren een cursus ontwikkeld gericht op de verbetering van studiemethoden van studenten. In de cursus, die uit zeven lessen van twee uur bestaat, wordt d.m.v. mondelinge en schriftelijke instructies, oefeningen en discussie aandacht besteed aan de volgende onderwerpen:

- bestuderen van diktaten en studieboeken waarbij inbegrepen het onderstrepen, maken van aantekeningen, overzichten en schema's
- oplossen van vraagstukken
- voorbereiden van praktika
- indelen van de studeertijd (studieplanning)
- aanpak van schriftelijke tentamens.

In de experimentele fase bleek dat de cursus door de studenten positief gewaardeerd werd en een gunstige invloed had op hun studiegewoonten.

Uit ervaringen met het geven van de cursus, gesprekken met studenten en docenten en recente literatuur werd echter steeds duidelijker dat het aan te bevelen was hem dichterbij het normale onderwijs te brengen. Verwacht werd dat de cursus meer effect zou hebben als hij nog beter aan zou sluiten bij de onderwijssituatie van de student.

In concreto betekende dit onder meer:

- De cursus zou een duidelijke plaats moeten krijgen in het studieprogramma van de studenten.
- Er zou geoefend moeten worden met materiaal dat nog meer overeenkomsten vertoonde met hun studiemateriaal.
- De cursus zou gegeven moeten worden door docenten die bekend zijn met het studieprogramma van de studenten en met de inhoud van de vakken (liefst vakdocenten)
- De overige docenten zouden op de hoogte moeten zijn van de cursusinhoud en bereid zijn daar in hun eigen onderwijs aandacht aan te besteden en op aan te sluiten.

In het studiejaar 1974/1975 is aan de afdeling Chemie van de HTS/SLP te Hengelo volgens deze opzet gewerkt. Op grond van de positieve er-

varingen en resultaten (er vond een evaluatie-onderzoek plaats volgens het pretest-posttest-controlgroup design (2)) werd besloten de cursus dit studiejaar ook zoveel mogelijk op deze wijze op te zetten. De cursus werd gegeven aan alle afdelingen van de HTS/SLP te Hengelo (12 eerste lessen) en aan de afdelingen Chemische Technologie, Werktuigbouwkunde en Technische Natuurkunde van de TH Twente.

Hoewel de evaluatiegegevens van dit studiejaar nog niet volledig bekend zijn, is wel duidelijk dat deze werkwijze positieve resultaten heeft opgeleverd. Ook is echter duidelijk dat er nog een aantal punten zijn die nog eens kritisch bekeken moeten worden, namelijk de tijdsverdeling over de verschillende cursusonderwerpen, de inpassing van de cursus in het onderwijsrooster en de integratie van de kursusinhoud in het normale vakonderwijs.

2. Samenvatting van de inleiding van J. van Berkum

In Delft heeft men nog slechts incidentele ervaringen met trainingen in studeervaardigheid. In het tweede trimester van dit studiejaar is aan de afdeling Scheikunde een training gegeven, bestaande uit vier bijeenkomsten. Begonnen werd met de film 'Neeltje-Jacoba', waarna studieplanning en cyclisch studeren aan orde kwamen. Twee bijeenkomsten waren gewijd aan probleemoplossen.

Wat het effect van de training betreft: de evaluatiegegevens hebben betrekking op een zo kleine groep dat het niet verantwoord is daaruit conclusies te trekken. Wel lijkt een verband bespeurbaar tussen geoefend zijn in probleemoplossen en de prestaties op bepaalde facetten daarvan.

3. Verslag van de discussie.

Tijdens de discussie kwam het *effect* van cursussen ter verbetering van studiemethoden nader aan de orde. Er werd onder meer een artikel aangehaald van Entwisle (1), waarin een overzicht en een kritische beschouwing wordt gegeven van 22 onderzoeken naar het effect van derge-

lijke kursussen in de U.S.A. Hoewel in dit artikel kritische kanttekeningen gemaakt worden bij de opzet en uitvoering van deze onderzoeken, moet volgens Entwisle toch de konklusie getrokken worden dat kursussen ter verbetering van studiemethoden in het algemeen een positief effect hebben op de studiegewoonten van de studenten en op hun studieprestaties. N.a.v. dit discussiepunt werd ook een beschrijving gegeven van de opzet en de resultaten van het onderzoek naar het effect van de cursus Studievaardigheid aan de afdeling Chemie van de HTS/SLP te Hengelo (2). Hierbij werd aangetekend dat het vastleggen van het effect van dergelijke kursussen op de studieresultaten onderzoektechnisch en -organisatorisch vaak problemen oplevert.

Ook werd gediskussieerd over het *tijdstip* waarop een cursus studievaardigheid het best gegeven kan worden. Men kan hem onmiddellijk aan het begin van het eerste studiejaar inpassen, maar ook na een periode van bijvoorbeeld twee maanden. Een argument voor het latere tijdstip is dat de student dan waarschijnlijk meer gemotiveerd is om de cursus te volgen, omdat hij ervaren heeft wat het studeren inhoudt en welke problemen zich hierbij kunnen voordoen. Als men de cursus aan het begin van het eerste trimester plaatst, kunnen bepaalde studieproblemen misschien voorkomen worden. Aan de TH Delft, TH Twente en HTS/SLP te Hengelo is de cursus tot nu toe meestal in het tweede trimester gegeven, maar ook hier zijn de meningen over het meest geschikte tijdstip verdeeld.

Opgemerkt werd dat het volgen van een cursus Studievaardigheid mogelijk tot gevolg heeft dat de student zich ook eerder van *andere problemen* bewust wordt (bijvoorbeeld aanpassingsproblemen) en gemakkelijker begeleiding vraagt bij de aanpak daarvan.

Ook kwam aan de orde in hoeverre de (sub)fakulteiten *verantwoordelijkheden* hebben met betrekking tot verbetering van de studiemethoden van studenten. Onzerzijds werd het standpunt vertolkt dat het een taak is van iedere onderwijsgevende instantie (en docent) om niet alleen specifieke kennis op bepaalde vakgebieden over te dragen, maar ook de studenten vaardigheden bij te brengen om zélf steeds meer die kennis

te kunnen verwerven.

Tot slot werd signaleerd dat in de opleiding van veel van de huidige *docenten* in het tertiair onderwijs weinig of geen aandacht is besteed aan de studiemethoden van studenten en dat er zelfs in het algemeen nauwelijks sprake is geweest van een gerichte voorbereiding op het geven van onderwijs. De behoefte werd uitgesproken daaraan in de vorm van (landelijke) bijscholingskursussen iets te doen.

4. Literatuur

- (1) ENTWISLE, Doris R., Evaluations of study-skills courses: a review. *Journal of Educational research* 53 (1960), 243-251.
- (2) HOUT-WOLTERS, B.H.A.M. VAN, Een cursus studievvaardigheid ten behoeve van de HTS te Hengelo. Eggo-supplement, HTS/SLP Hengelo (0) 1975.
- (3) HOUT-WOLTERS, B.H.A.M. VAN, Verbetering van studiemethoden in het tertiair onderwijs. In: *Onderwijsresearch en praktijk; deel 1*. Delftse Universitaire Pers 1975.
- (4) WOLTERS, L. en D. HERMANS, Hoe Neeltje-Jacoba afging voor haar eerste tentamen; een videoproduktie over slechte studiegewoontes. I.O.W.O. 9-74, K.U. Nijmegen 1974.